

[Freddy Madsen.]

man ikke vil udvide lærerskematimeforbruget i folkeskolen. Dette vil kunne få nogle konsekvenser i retning af, at folk i stigende grad vil flytte deres børn over i de private skoler, hvis forholdene er bedre dér. Det er et problem, men vi må vende tilbage til det i udvalget.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg skal indlede med at takke for de mange positive bemærkninger, der er faldet om det fremsatte lovforslag. I øvrigt har der jo været fremsat en række bemærkninger, som har været en gentagelse af den tidligere førstebehandling, og dem skal jeg ikke gå ind på her. Jeg går ud fra, at vi kan vende tilbage til det i udvalget.

Det forekommer mig, at der har været en del misforståelser omkring styringen med lærerskematimer. Fru Helle Degn var inde på noget af det samme. Det viste sig vel stærkest i fru Ebba Stranges indlæg. Jeg håber på, at vi i behandlingen i undervisningsudvalget kan tage udgangspunkt i den betænkning, der er afgivet af den arbejdsgruppe, der har været nedsat under undervisningsministeriet. Jeg tror, det vil lette forståelsen af nogle af disse problemer. For der er jo ikke, som hr. Steen Folke var inde på det, tale om, at dette lovforslag betyder nedskæringer inden for friskoleområdet. Jeg tror, den misforståelse opstår på grund af misforståelser omkring styringen igennem lærerskematimer.

Fru Gerda Møller sagde, at vi skulle glæde os over, at vi havde disse frie og private skoler. Jeg håber, fru Gerda Møller er enig med mig i, at det er præcis, hvad dette lovforslag er udtryk for.

Jeg deler ikke den bekymring, mange har været inde på i forbindelse med de selvejende institutioner, hvor man har fremhævet, at man så ikke kunne fastholde en ideologisk baggrund, et særligt livssyn. Jeg har svært ved at se, hvorfor man ikke skulle kunne det, fordi man lavede det til en selvejende institution.

Jeg skal blot slutte med at sige, at betingelsen for, at friskoler og private skoler kan fungere så godt, som de gør her i landet, er, at der eksisterer et fornuftigt og rimeligt forhold imellem dem og den danske folkeskole, og man skal ikke glemme, selv om vi nu her i dag behandler et forslag til ændring af loven for friskoleområdet, at det fortsat er langt de fleste børn, der går i den offentlige skole, og at der

må være en balance, hvis forholdet skal kunne opfattes som rimeligt af hele befolkningen. Jeg beder altså om, at også de ordførere, som har ønsket meget store lempelser i forhold til dette lovforslag, har disse bemærkninger i tankerne, når vi arbejder videre i udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ninn-Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne.

(Lovforslag nr. L 77. Fremsat 11/3 77).

Fjerde næstformand (Ninn-Hansen):

Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om kommuners og amtskommuners bidrag til statslige og private skoler og kurser, lov om fritidsundervisning m. v. og lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

(Lovforslag nr. L 78. Fremsat 11/3 77).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Møller Andersen (S):

Fritidsloven åbner jo muligheder for, at der kan etableres prøveforberedende undervisning i enkeltfag på 9. og 10. klasse-niveauet samt til HF. Disse kurser har taget sigte på undervisning for voksne, hvorved der er givet voksne muligheder for at få en uddannelse, som man ikke tidligere har kunnet få, eller for at få en ny eller supplerende uddannelse.

Der har, som det fremgår af bemærkningerne til det foreliggende lovforslag om prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne, været meget stor og stigende interesse for disse kursers afholdelse. Jeg vil blot nævne, at der i 1976-77 har været tilmeldt 60.000 ele-

[Møller Andersen.]

ver i undervisningen på 9.-10. klasse-niveauet og i samme år 46.000 fagelever på HF-niveauet.

Det forslag, der her er til behandling, pålægger amtskommunerne at oprette kurser for voksne med undervisning i fag, der nu svarer til folkeskolens afgangsprøve og folkeskolens udvidede afgangsprøve samt til HF. Det bliver muligt for amtskommunerne at oprette undervisning i andre fag i forbindelse med folkeskolens afgangsprøve og udvidede afgangsprøve.

Det er formålet med dette forslag at sikre, at den pågældende undervisning bliver oprettet og gennemført på den mest hensigtsmæssige måde, bl. a. med hensyn til passende befolkningsunderlag. Amtskommunerne får pligt til at afholde udgifterne i forbindelse med kursernes drift, ligesom det pålægges amtskommunerne at stille læremidler gratis til rådighed for eleverne. Herved bliver disse lettet for udgifter, de tidligere har haft i form af indskrivningsgebyrer og til undervisningsmateriel, og jeg er meget tilfreds med, at denne undervisning nu bliver gratis for eleverne.

Staten og kommunerne bliver lettet for udgifter i denne forbindelse, idet amtskommunerne som sagt skal overtage udgifterne. Jeg er glad for, at amterne får refunderet de penge, de nu får i merudgifter, i forøgede tilskud efter objektive kriterier.

De kurser, der i øjeblikket har beskæftiget sig med denne undervisning, har været etableret af kommuner og oplysningsforbund. Der er megen ekspertise og lokalkendskab knyttet til de kurser, der består i øjeblikket. Jeg synes derfor, det er en meget glædelig ting, at der i forbindelse med disse kursers etablering på amtsplan skal etableres repræsentantskaber, hvori der er mulighed for, at repræsentanter for kommuner, oplysningsforbund, arbejdsmarkedets parter samt lærere og elever kan få sæde.

Jeg tror, at dette forslag vil give bedre muligheder for, at adskilligt flere kan få en uddannelse, som de ikke tidligere har kunnet få. Jeg skal derfor på socialdemokratiets vegne tilsige støtte til lovforslaget og håber, det må få en nem behandling gennem tinget.

Om det næste lovforslag vil jeg blot sige, at dette jo er en konsekvens af det forslag, som hedder L 77, og også det skal jeg på denne baggrund anbefale på mit partis vegne.

Wissing (FP):

Uanset at lovforslaget vedrørende prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne indeholder flere positive elementer, kan vi fra fremskridtspartiets side ikke gå ind for det. Det, vi først og fremmest er betænkelig ved, er, at man nu pålægger amtskommunerne at oprette og drive disse kurser. Der er ganske vist nogle beregninger over de økonomiske konsekvenser, som kun viser en moderat stigning af de offentlige udgifter, men vi tror ikke på, at disse beregninger holder stik, når loven først er trådt i kraft.

Endvidere indeholder forslaget en række bemyndigelser til undervisningsministeren, som vi mener er alt for vidtgående.

Loven skal først træde i kraft den 1. august 1978. Der er altså god tid til en udvalgsbehandling, og på trods af vores principielle modstand vil vi fra fremskridtspartiets side gerne medvirke positivt ved udvalgsbehandlingen.

Bertel Haarder (V):

Vi er meget glade for den del af undervisningssystemet, som vi her behandler, nemlig disse enkeltfagskurser. Det kan være en genvej for mange, som er gået ud af skolen i ung alder, og som måske senere fortryder det, og vi foretrækker faktisk, at man fremfor at forsøge at holde dem så længe som muligt i skolen netop udbygger mulighederne for, at de senere, hvis de fortryder, på en nem måde kan vende tilbage til uddannelsessystemet igen.

Vi synes også, det er udmærket, at denne undervisning nu lægges ind under amterne. Som bekendt har venstre jo stillet forslag om, at gymnasierne skal ind under amterne, og så er det ret logisk, vi også kan gå ind for, at den prøveforberedende undervisning her skal ind under amterne.

Måske er dette forslag præget af lidt for megen standardisering. Det er jo ingen kunst at skære altting over én kam og sige: nu laver vi nogle fælles regler. Det er det letteste, der findes, men at lave nogle fleksible rammer, som tillader, at tingene kan gro stadig væk, det er kunsten. Jeg ved ikke, om forslaget helt lever op til det.

Det er sådan i dag, at halvdelen af disse kurser ikke er offentlige. Hvorfor skal de ikke også i fremtiden have lov at køre videre på deres nuværende facon? Hvorfor skal de gå

[Bertel Haarder.]

over til en offentlig status? Det kan vi ikke rigtig forstå.

Vi synes også, det er betænkeligt at overføre folkeskolens ansættelsessystem til dette felt, selv om jeg godt kan se, det foregår med visse modifikationer. Tjenestemandsansættelsen skal man ikke udbrede på felter, hvor det ikke er strengt nødvendigt, specielt ikke på et område, der skal være fleksibelt, og hvor mange med ansættelse på en eller anden institution blot kan have nogle få timer. Dette vil måske i virkeligheden være det ideelle. Jeg vil altså godt stille et kritisk spørgsmålstegn ved dette med tjenestemandsansættelsen.

Ligeledes mener jeg ikke, man bør sætte grænser for, hvor mange timer den enkelte kan have. Hvis en person, som er familieforsørger, og som er nervøs for at være uden indtægter i alt for lang tid, sætter sig for, at han ved at tage 30 timer om ugen vil klare sin HF-eksamen på 1 år, hvorfor skal vi så forhindre ham i det? Det vil måske afskrække ham fra overhovedet at binde an med det, så den grænse vil vi godt fjerne.

Dernæst lidt om økonomien. Forslaget koster jo en del, fordi man dels fjerner indskrivningsgebyret og dels gør materialer og bøger gratis. Vi er ikke helt sikre på, at man skal fjerne indskrivningsgebyret, og inden vi giver tilsagn om, at der skal stilles gratis materialer og bøger til rådighed, vil vi godt have en kortlægning af, hvorledes det ser ud i hele undervisningssektoren med hensyn til at stille bøger og materialer og andre ting gratis til rådighed for eleverne, for ellers risikerer vi, at der om en måned stiller en ny gruppe og siger: nu har I givet det til enkeltfagskurserne, så skal I da også give det til os. Så kan vi blive jaget hele vejen rundt i manegen. Inden vi siger ja til dette, vil vi godt have at vide – selvfølgelig i udvalget, det behøver ikke at være på denne dag – hvor meget det egentlig er, vi i realiteten siger ja til ved at sige ja til dette. Gratisprincippet spreder sig som bekendt som ringe i vandet. Det er rart at vide, hvor stor en bølge det er, man sætter i gang.

Vedrørende realkurserne, da kan jeg tilslutte mig de spørgsmål, som fru Gerda Møller tidligere har stillet. Det vil jeg gerne være med til at dyrke i udvalget.

I øvrigt er vi som sagt positive over for forslaget.

Gerda Møller (KF):

Det konservative folkeparti kan ikke have noget at indvende imod, at der bliver mulighed for vederlagsfri kursusundervisning til real-, studenter- og HF-eksamen, og heller ikke, at der fortsat tilbydes voksne prøveforberedende undervisning, således som den tilbydes i henhold til lov om fritidsundervisning. Det giver mulighed for at komme både undervisningskløften og generationskløften til livs. Men vi finder det helt og aldeles urimeligt, at man tager den prøveforberedende undervisning, når det gælder enkeltfagene, ud af fritidsloven og lægger den over til amterne. Hvis man virkelig vil opfylde det behov, som mange voksne mennesker har for at kunne sammensætte deres uddannelse af fag inden for flere af de undervisningsområder, som findes for børn og unge, så skal man efter vores mening ikke udforme sit tilbud på en sådan måde, at det snarere afskrækker folk end tiltrækker dem. Jeg mener, at den måde, som det vil blive tilrettelagt på efter dette lovforslag, meget let vil føre til, at hele denne form for undervisning let kommer til at glide ind under det, jeg vil kalde den gymnasiale form.

Man skal huske på, at mange af de mennesker, der her er tale om, har en skræk for det formelle system, som lovforslaget her bygger på; de føler sig langt mere tiltalt af – og for manges vedkommende også mere fortrolig med – undervisningen under fritidsloven.

Vi kan også være bange for den store administration, som lovforslaget medfører. Jeg tænker på det store repræsentantskab og repræsentantskabet for hvert enkelt kursus. Vi kender jo tilsvarende eksempler fra radioen og fra amtscentraler for undervisningsmidler, og det er nok til at virke afskrækkende på os.

Hertil kommer frygten for det antal faste stillinger for lærerne, som forslaget medfører.

Med hensyn til opstillingen over de umiddelbare økonomiske konsekvenser af lovforslaget vil jeg også sige, at det jo fremgår af tallene, at det bliver 11,6 mill. kr. dyrere pr. år, når udgiften til elevernes indskrivningsgebyr og læremidlerne er trukket fra. Godt nok vil man altså spare disse 11,6 mill. kr. igen, men da disse besparelser fremkommer ved en skønnet aktivitetsnedgang på de eksisterende private realkurser på 33 pct., som det anføres, så er det ikke noget, der ligefrem fremmer det konservative folkepartis velvilje.

[Gerda Møller.]

Nu har ministeren lige givet tilsagn om under lov om friskoler og private skoler, at de eksisterende private realkurser kan indrette undervisning på grundlag af den nye ordning for folkeskolens ældste klassetrin. Derfor må det forekomme helt urimeligt igennem en anden lov, altså denne lov, at medvirke til at indskrænke deres mulighed så stærkt, at man i virkeligheden må spørge, om hensigten er at gøre konkurrencen til dem så hård, at de ikke kan bestå.

På samme måde vil jeg da også spørge mig selv eller undervisningsministeren, om man har det samme i sinde på fritidsundervisningsområdet, måske ikke at komme den til livs, men så i hvert fald at komme den til skade. Jeg tænker på bestemmelsen i § 1, stk. 2, om, at der endvidere kan tilbydes undervisning i håndarbejde, sløjd, hjemkundskab og maskinskrivning. Til trods for bemærkningerne til lovforslaget mener jeg, at der kan være grund til en vis nervøsitet hos oplysningsforbundene.

Vi er altså meget betænkelige ved lovforslaget og konsekvenslovforslaget, for ikke at sige afvisende. Vi ville foretrække, at det forblev oplysningsforbundene med deres brede kontaktflade og dermed også alle muligheder for at få fat i de mennesker, det drejer sig om, som tager sig af denne undervisning. Det kan godt gøres i samarbejde med folkeskolen, og det kan gøres på primærkommunalt plan.

Derfor går vi ind i udvalgsarbejdet i den hensigt at forsøge at få vores synspunkter drøftet og helst også tilgodeset.

Ingolf Knudsen (CD):

Det er tredje gang, jeg i dag kan gå på talerstolen som uddannelsespolitisk ordfører og udtrykke endog venlighed og imødekommenhed over for de lovforslag, som undervisningsministeren har fremsat, og det synes jeg da er en yderst behagelig situation.

Det foreliggende lovforslag om prøveforberedende undervisning synes vi er et godt lovforslag, og det er et godt initiativ, der her føres videre, idet man tilgodeser voksne menneskers mulighed for videreuddannelse. Det kan vi kun støtte varmt.

Hr. Bertel Haarder havde nogle indvendinger omkring lovforslaget, og vi vil være villige til og interesseret i at se på disse indvendinger i udvalgsarbejdet. Dog er der på nuværende tidspunkt så meget, der tyder på, at lovforslaget

har mulighed for at gå hurtigt igennem udvalget, og det skal jeg kun være velvilligt indstillet over for.

Ebba Strange (SF):

De mennesker, som dette lovforslag først og fremmest henvender sig til, er den meget store gruppe på ca. 70 pct. af alle voksne mennesker, der kun har en 7-årig skolegang bag sig, og i modsætning til fru Gerda Møller og hr. Bertel Haarder mener jeg, det er en helt oplagt opgave for det offentlige at tilbyde disse mennesker en mulighed for at forbedre deres uddannelser. Derfor kan vi fra socialistisk folkepartis side støtte undervisningsministerens forslag om, at amtskommunerne for fremtiden skal tilbyde prøveforberedende undervisning både på folkeskoleniveau og HF-niveau.

Det har jo vist sig med de rapporter, vi har fået om deltagelse i fritidsundervisning, at selv om der også er sociale skævheder dér og kønsmæssige skævheder, så er det det sted inden for vores uddannelsesområde, hvor både de kønsmæssige og de sociale skævheder er mindst. Der er virkelig et større kontingent af deltagere både af kvinder og af folk fra lavindkomstgrupper og uden uddannelsestradition bag sig, der deltager i netop denne form for uddannelse, og derfor synes vi, det er vigtigt at støtte den. Vi finder også, at det er et rimeligt sted at placere forpligtelserne i amterne.

Vi mener i modsætning til de ordførere, jeg har nævnt tidligere, at så længe man lader det være hos oplysningsforbundene, selv om mange af dem gør et udmærket stykke arbejde, så bliver det alligevel mere tilfældigt, end hvis amterne pålægges en forpligtelse til at gennemføre det, og vi har jo bag forslaget en forsøgsordning liggende, som det nok er på tide at få afløst.

Der er imidlertid en anden lille ting, som jeg godt vil fremhæve, og som jeg i hvert fald synes, vi skal have drøftet i udvalget. Det er spørgsmålet om vederlagsfrihed for dem, der ønsker at læse til studentereksamen eller HF-eksamen, og som må henvises til private kursus, fordi der ikke findes offentlige skoler eller kursus inden for det område, hvor de søger. Vi mener naturligvis fra socialistisk folkepartis side, at det er vigtigt med vederlagsfri undervisning og undervisningsmateriale i de tilfælde, men jeg vil godt have kulegravet lidt mere, hvordan vilkårene er for de mennesker, der frivilligt søger de private kursus. Der kan

[Ebba Strange.]

jo ligge nogle årsager til det, som vi måske nok skal kigge lidt nærmere på.

Jeg synes også, det er positivt, at amtet skal nedsætte et udvalg, et repræsentantskab, der skal koordinere bestræbelserne efter dette lovforslag og under fritidsundervisningen, for det er da ikke umuligt, at dette lovforslag, som vi nu altså forhåbentlig får vedtaget, skal udvides til også at omfatte andre ting, når det har kørt et stykke tid og vi ser, hvordan resultaterne af det bliver.

Vi er også tilfredse med, at denne ændring af lovgivningen på dette område medfører mulighed for oprettelse af faste stillinger. Der er jeg ikke enig med hr. Bertel Haarder. Mange af de lærere, der underviser inden for fritids- og aftenskoleundervisningen, har fantastisk usikre ansættelsesvilkår, og derved kan den undervisning, der foregår – uden kritik i øvrigt – godt nogle gange være lidt venstrehåndsundervisning, fordi den varetages af mennesker, der har stillinger andre steder. Jeg synes, det er i orden, og det er godt, hvis der også kan oprettes stillinger inden for dette område, så vi ligesom kan sikre os en stabil og velkvalificeret arbejdskraft, der helliger sig netop dette område, som altså set ud fra vores synspunkt er vigtigt.

Der er selvfølgelig detaljer i det, vi skal gennemgå i udvalget, men i det store og hele er vi positivt indstillet fra socialistisk folkepartis side.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Når jeg gik imod tjenestemandsansættelsen, så var det, fordi jeg ville foretrække den ansættelsesform, man f. eks. har i folkehøjskolerne, altså den tjenstemandslignende ansættelse.

Freddy Madsen (DKP):

Jeg vil gerne sige, at vi i det store og hele ser positivt på det lovforslag, ministeren her har fremsat. Efter vores opfattelse er det et fremskridt i forhold til den eksisterende situation, hvor fritidslovens noget kaotiske tilstande og forvirring har medvirket til at skabe blindgyder for voksenundervisningen. Men jeg vil godt sige også, at som på så mange områder er der her tale om nogle lapperier. Det, vi skulle have – det tror jeg i og for sig også ministeren er enig i – var jo et samlet voksenuddannelsessystem, som kunne løse en række af de problemer, som vi vitterlig har.

Derpå nogle kritiske bemærkninger til dele af lovforslaget. Det drejer sig først og fremmest om fagområdet, som vi, således som det beskrives i § 1, finder for snævert. Paragraffen medtager alene de fag, der kan tages prøve i i folkeskolen og på HF. Det mindste krav, der kan stilles, må dog være, at alle folkeskolens fag rummes i denne undervisning. Hvis det ikke sker i den amtskommunale undervisning, så vil konsekvensen blive, at kursisterne i høj grad henvises til de private grundskoler eller kursus, der har en samlet undervisning og dermed giver folk den undervisning, de savner. Det indebærer, også efter dette lovforslag, at de vil komme til at betale for denne undervisning.

Det virker lidt modstridende, at ministeren ved én lejlighed, nemlig i sine punkter vedrørende det 10.–12. uddannelsesår, er indstillet på, at restgruppen skal kunne opnå en kompetence, der minimalt svarer til folkeskolens, mens hun ved denne lejlighed altså som sagt foretager et mindre lapperi, der ikke giver disse muligheder.

I betænkningen om vederlagsfri kursusundervisning på folkeskolens og det almene gymnasiale niveau, som er udsendt i 1974, siges direkte, at tilbuddet skal være så ensartet som muligt. Er det realisabelt, når forslaget her går ud på at henvise voksne, der ønsker en hel folkeskoleundervisning, til private kursus eller grundskoler, hvor man som sagt skal betale en afgift for det?

Med hensyn til økonomien rummer ministerens generelle betragtninger den overvejelse, at 33 pct. af de nuværende realkursister overgår i amtslig regie. Det er måske noget, der kunne lyde rimeligt, men hvordan er man nået frem til det tal? Er sagen ikke den, at det antagelig vil ligge væsentlig højere, når man genindfører kursusafgiften på de private kursus? Man kan forestille sig, at det i stedet for bliver 50 pct., men det kan kun være et skøn. Det var meget rart at få at vide, men det kan måske oplyses i udvalget, hvilket grundlag man har for det.

Det lyder lidt ejendommeligt, når man skal vurdere økonomien, at man altså skønner, at henved 1.500 realkursister vil overgå til den amtslige undervisning på et niveau svarende til realkursernes, samtidig med at man vil fastfryse undervisningsudgifterne på det område til de 146 mill. kr. En henvisning til et andet skrift fra ministeriet er i den forbindelse på sin plads.

[Freddy Madsen.]

I økonomisk-statistisk kontors notat vedrørende driftsudgifter pr. elev i realskolerne opgøres udgiften pr. år pr. elev til 8.900 kr. Hvis tallet også passer på de eksisterende private kursus, så vil alene denne overførsel af 1.500 elever betyde en merudgift på 13 mill. kr. årligt. Det giver os – også på baggrund af tidligere erfaringer – nogen nervøsitet over for, om der også her er tale om spareforanstaltninger.

Til slut bare med hensyn til den måde, det skal finansieres på: vi har jo vendt os imod bloktilskuddene i det hele taget, det er fortsat vort standpunkt, og det gælder naturligvis også i denne sag. Jeg synes, det på dette punkt er meget betænkeligt, fordi man må regne med, at det behov, der vil være i de enkelte amter, vil være højst vekslende; det vil derfor ikke være rimeligt, at det skal finansieres på grundlag af de objektive kriterier.

Svend Haugaard (RV):

Det radikale venstre har en afgjort positiv holdning til mulighederne for voksenundervisning og i det hele taget til mulighederne for at stå på uddannelsesforløbet når som helst, altså også uden for de ordinære tider. Jeg er helt enig med dem, der har sagt, at der skal være en let vej tilbage til uddannelsesforløbet.

Jeg er også enig i, at tilbuddet skal være der som et tilbud til alle, og at det for HF-prøvernes vedkommende er naturligt at gøre det på amtsbasis. Men det er vel knap så naturligt, når det gælder de prøver, der svarer til folkeskolens afgangsprøver.

Jeg har meget stor skepsis over for det foreslåede repræsentantskab. Jeg mener faktisk, at vi har råd, udvalg, kommissioner og repræsentantskaber nok i forvejen. Hvis man nu delte det op på en sådan måde, at man havde folkeskoleprøverne i kommuneregie og HF-prøverne inden for amtet, så var det muligt, at man kunne finde frem til, at de organer, vi har i forvejen, ville være tilstrækkelige. Skal vi endelig have et repræsentantskab, hvad jeg ikke håber vi skal, hvorfor er det så kun de største kommuner – og hvad er i øvrigt det? Det er da meget varierende fra amt til amt – hvorfor ikke f. eks. de kommuner, hvor der sker en virkelig stærk fritidsaktivitet? Jeg synes, det er en meget tilfældig måde, man vil udpege det repræsentantskab på. Men jeg vil altså foreslå, man undgår det ved at foretage den opdeling i de to

grupper: kommune og amt, som jeg har nævnt det.

Jeg mener også, der er behov for en koordination i forhold til fritidsundervisningen, idet det jo er sådan, at de ting, man her tager, er de mest kontante ting. Når man så tilmed gør det gratis, ingen gebyr, ikke nogen betaling for bøger, materialer osv., så kan det ikke undgås, at en række af dem, der normalt søger fritidsundervisning i sprog o. lign., søger over i den prøveforberedende undervisning, selv om de ikke har prøven som hensigt. Det tror jeg ikke der er taget højde for, hverken i forhold til fritidsundervisningen eller i forhold til økonomien. Vi risikerer altså, at man får en forskubning af aktiviteterne, og jeg føler mig ret sikker på, at denne del af voksenundervisningen vil distancere sig i forhold til fritidsundervisningen.

Der er nok noget principielt rigtigt i, at når gymnasieelever osv. har gratis undervisning og frie materialer, må det også gælde her. Jeg mener på den anden side ikke, at der er nogen, der har skade af lidt selvhjælp til hjælpen, når der er tale om så beskedne beløb. Det er imidlertid ikke noget, vi vil kritisere stærkt. Det gælder også med hensyn til udgifterne til de private studenterkursus, som vi også er parat til at se på. Men vi vil gerne fastholde, at friheden skal ikke beskæres, for så er der jo ikke tale om private skoler.

Vi kan altså være enige i hensigten, en bedre voksenundervisning, men vi er lidt kritiske med hensyn til noget af den form, som det er foreslået at den øgede voksenundervisning skal foregå i, og vi har nogle spørgsmål, vi i den anledning gerne vil stille i udvalget.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Vi er enige i intentionerne i forslaget. Vi er helt enige i, at det er vigtigt, at alle voksne får mulighed for at dygtiggøre sig. Men vi er ikke enige, når det fra en ordførers side lyder, at dette lovforslag kan gå hurtigt gennem udvalget og hurtigt vedtages. Vi mener faktisk, at der kan ligge mange problemer i det og mange ting, som vi må have drøftet.

Vi mener også, det er vigtigt, at vi ikke alene lægger det over på amtet nu og altså derved kommer til at svigte private realkurser og fritidsundervisning. Vi mener, at vi må tilstræbe en ligestilling, også økonomisk, sådan at det

[Inger Stilling Pedersen.]

ikke bliver en fordel at gå det ene sted fremfor det andet.

Som sagt, vi vil gå ind i en positiv udvalgsbehandling, men vi kan ikke umiddelbart tilslutte os det foreliggende forslag.

Alfred Hansen (DR):

Vi synes fra retsforbundets side, at der er mange gode passager i dette lovforslag. Vi hilser med glæde, at man sådan set på landsplan siger, at dette skal amtskommunerne give tilbud om. Herved opnår man en ensartet mulighed for uddannelse. Men samtidig er vi glade for, at der i § 1, stk. 2 og stk. 3, står »kan tilbyde«, og »kan endvidere med undervisningsministerens godkendelse tilbyde«. Ud over at man har sagt: det dér skal I tilbyde, har man også givet nogle valgmuligheder. Det hilser vi med tilfredshed.

Vi ønsker fra retsforbundets side at få amtterne afskaffet, men vi må jo erkende, at de er der, og at der desværre måske ikke er politisk mulighed for at få dem afskaffet foreløbig, og derfor må det vel være rimeligt, at denne slags undervisning sorteres direkte under amtet. Jeg vil dog spørge, om man ikke kunne lade kommunerne samarbejde frit ud over kommunegrænserne og derved etablere disse kursus.

All right, jeg vil acceptere, at det er amtterne, der har det, men jeg vil opfordre undervisningsministeren til i det videre arbejde at drage omsorg for, at man formindsker drifts-omkostningerne og administrationsbesværet og gør det så livsnært som muligt, så de kursus-søgende ikke skal føle, at der er for lang afstand til amtet.

Det er i øvrigt sådan, at en del voksne hører til den gruppe af befolkningen, som ikke har haft mulighed for at få en undervisning, som er på linje med den, deres børn får. Derfor må vi give dem mulighed for at supplere deres uddannelse. Retsforbundet ønsker at støtte de initiativer, der har et uddannelsesmæssigt sigte, idet de kompetencegivende uddannelser, som der i stor udstrækning er tale om her, har vor fulde sympati.

Jeg vil godt stille undervisningsministeren et spørgsmål med hensyn til de påtænkte gratis bøger, som skal udleveres til kursisterne, om det er undervisningsministerens hensigt, at bøgerne skal afleveres efter studieforløbets afslutning, eller om eleverne skal beholde dem. Hvis det er tanken, at de skal aflevere dem, så

foreslår jeg, at man giver eleverne og kursisterne mulighed for at købe bøgerne, så det er deres ejendom. Men jeg finder det samtidig passende, at de, hvis de får dem stillet vederlagsfrit til rådighed ved studiets start, også afleverer dem – på lige fod med de muligheder og vilkår, man har i f. eks. folkeskolen.

Vi er meget positivt stemt for forslaget, og jeg vil personlig følge udviklingen i undervisningsudvalget meget nøje og eventuelt komme med ændringsforslag. Der er mange gode tanker og intentioner i lovforslaget.

Steen Folke (VS):

De hidtidige erfaringer med denne kursusundervisning viser, at det i meget høj grad er folk, der ellers ikke har haft en chance i uddannelsessystemet, som nu får en chance. Det er dem, der er røget ud af folkeskolen efter 7 års skolegang. Det er en god ting, at der nu indføres en forpligtelse til at drive kursus med voksenundervisning af denne type. Det er en god ting, at undervisningen og materialerne bliver gratis. Det er en god ting, at der nu åbnes for, at timelærerne ikke skal være de eneste på dette område, men at der i langt højere grad bliver mulighed for at ansætte faste lærere ved kurserne. Detaljer i de foreliggende lovforslag her kan vi vende tilbage til i forbindelse med udvalgsarbejdet. Som det fremgår, vil VS gerne medvirke til at gennemføre disse lovforslag.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Der var mange generelt positive udtalelser til dette lovforslag, og dem takker jeg for. For nogle enkelte ordførere kneb det lidt mere, når man kom ned i substansen. Det var nemmere, så længe man holdt sig til det generelle.

Især undrede det mig, at hr. Bertel Haarder kunne starte med at tale så ualmindelig pænt om dette tilbud til den voksne befolkning og dette, at man netop kunne få det som enkeltkursus, som noget væsentligt for den gruppe, som ellers ikke havde fået nogen lang uddannelse, og samtidig i virkeligheden være betænkelig ved, at man fjernede indskrivningsgebyret, og i øvrigt også være betænkelig ved, at man udleverede læremidler til specielt denne gruppe. Jeg har ikke hørt hr. Bertel Haarder foreslå, at gymnasiaster f. eks. for eftertiden skulle betale for at gå på gymnasierne eller betale for deres egne bøger. Vi ved alle sammen, at den gruppe, vi her appellerer til, er den

[Undervisningsministeren.]

gruppe, der i forvejen har fået de ringeste tilbud, og derfor forekommer det mig, at der er en meget stor inkonsekvens imellem de pæne generelle bemærkninger og så bemærkningerne til nogle konkrete bestemmelser i lovforslaget.

Både hr. Bertel Haarder og fru Gerda Møller havde nogle bemærkninger om frygten for faste lærerstillinger. Jeg forstod på hr. Bertel Haarders korte bemærkning til fru Ebba Strange, at det ikke så meget var den faste ansættelse, hr. Bertel Haarder havde noget imod, og det er jeg glad for at få konstateret. Det havde derimod fru Gerda Møller. Det undrer mig, at fru Gerda Møller i en situation, hvor vores problem er at skaffe beskæftigelse også til denne gruppe af uddannede, kan foretrække, at folk har bijob eller får overarbejdspenge for den slags funktioner i stedet for at lave nogle stillinger, således at vi kan få ansat flere mennesker i stedet for at betale højere løn til nogle.

Hr. Bertel Haarder var også inde på, at det kunne være betænkeligt, at man i dette lovforslag omkring HF-enkeltfag havde en bestemt grænse for, hvor mange timer man kunne få, og det kan jeg egentlig godt forstå. Når vi har gjort det, skyldes det, at vi ikke har ønsket at lægge op til en konkurrence med HF-kurserne, hvor man jo melder sig til et helt kursus. Dette er et forsøg på at tilbyde HF som enkeltfagskurser, ikke at tilbyde et færdigt HF-kursus. Vi har altså forsøgt at skelne imellem enkeltfag og egentlige kursus for at undgå en konkurrence imellem forskellige offentlige institutioner.

Fru Gerda Møller mente, at det, at vi flyttede dette over til amterne, betød, at vi kom ind i et mere formelt system, og fremhævede med rette oplysningsforbundenes brede kontakflade. Det er jeg enig i, og det er bl. a. grunden til, at vi har gjort meget ud af at opbygge et repræsentantskab, således at vi fortsat kan trække på de erfaringer og det brede kendskab, som oplysningsforbundene har. Dette system betyder da heller ikke, at det ikke fortsat er muligt at oprette enkeltkursus rundt omkring på skoler spredt ud over en geografisk region.

Jeg takker for de imødekomende bemærkninger fra hr. Ingolf Knudsen og fra fru Ebba Strange og fra hr. Freddy Madsen. Til hr. Freddy Madsen blot en supplerende bemærkning. Hr. Freddy Madsen var inde på de fag,

der var nævnt i § 1, og sagde, at han ville foretrække, at det havde været alle fagene, at man ikke kun havde hæftet sig ved de fag, der var prøve i. Når det er gjort, hænger det bl. a. sammen med, at vi ikke ønsker en konkurrence til fritidsundervisningen på dette område. Alle og enhver kan jo igennem fritidsloven få tilbud om disse fag, gå under fritidsloven og deltage i fagene, mens dette her er et tilbud om at gå til fag, hvori der er en prøve, og hvori man aflægger en prøve. Derfor har vi altså lavet en skillelinje her.

Hr. Svend Haugaard var også i princippet positiv, men var lidt betænkelig ved repræsentantskabet. Jeg har allerede tidligere knyttet nogle enkelte bemærkninger til det. Jeg kan godt forstå, at hr. Svend Haugaard umiddelbart undrede sig over formuleringen i § 2, stk. 4, om de »største kommuner«. Når den formulering er valgt, hænger det jo sammen med, at det rent faktisk er dér, vi har kurserne på nuværende tidspunkt; derved har der været sigtet på at sikre den kommunale indflydelse fortsat.

Fru Inger Stilling Pedersen kunne desværre ikke umiddelbart tilslutte sig forslaget og havde i virkeligheden kun nogle få principielle bemærkninger tilovers for forslaget.

Til hr. Alfred Hansen blot en enkelt bemærkning omkring de gratis bøger: det er klart, at de skal afleveres efter endt brug, ligesom vi kender det inden for andre undervisningsformer. Om det skal være muligt at købe dem, tør jeg ikke tage stilling til på nuværende tidspunkt.

Jeg takker i øvrigt hr. Steen Folke. Det er jo ikke hver dag, jeg har mulighed for at takke for en positiv behandling, så jeg er glad for at kunne gøre det i dag.

Bertel Haarder (V):

Jeg vil blot forsikre ministeren om, at jeg ikke sagde nej til at betale læremidlerne, men at jeg godt ville vide, hvor stor den samlede regning bliver, hvis andre elevgrupper i tilsvarende situationer kommer og også vil have betalt deres læremidler. Det må være berettiget, at man ligesom prøver at få kortlagt området og se, hvordan det egentlig er med betaling af læremidler rundt omkring.

Jeg er helt enig med hr. Alfred Hansen i, at man bør kunne købe bøgerne, og man bør for resten kunne sige allerede den første dag, man får dem: disse bøger vil jeg beholde. Så kan man jo udsøge sig de ældste og få dem lidt bil-

[Bertel Haarder.]

ligere. Det er et pædagogisk uvæsen her i landet, at danske børn går rundt i hele deres skoletid og ikke må skrive i deres bøger. Det er så upædagogisk et princip, så det råber til himlen. De bør opfordres til at skrive så meget som overhovedet muligt i deres bøger og med så kraftig en kuglepen som overhovedet muligt, så de kan finde tilbage til deres egne notater og understregninger. Det er jo sådan, man arbejder, hvis man arbejder seriøst med bøger. Det kan jo være, vi trænger til en principdebat i undervisningsudvalget om låneprincippet i folkeskolen og andre steder.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg skal ikke gå ind i en videre drøftelse med hr. Bertel Haarder af studieteknik eller notattekniik. Jeg forstår, at undervisningsudvalget i givet fald vil studere det nærmere. Jeg skal blot udtrykke min glæde over hr. Bertel Haarders sidste bemærkning vedrørende undervisningsmidlerne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ninn-Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til undervisningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut.

(Lovforslag nr. L 48. Fremsat 8/3 77).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Svend Andersen (Bornh.s a.) (S):

Forslaget er en genfremsættelse, og jeg skal derfor nøjes med at henvise til de bemærkninger, jeg gjorde, da forslaget sidst var til første behandling. I det seneste udvalgsarbejde var der enighed i udvalget om at stille et ændringsforslag, der gik ud på, at Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisatio-

ner skulle have en repræsentant i instituttets forskningsråd, og da denne ændring nu er med i lovforslaget, kan jeg anbefale forslaget til hurtig behandling.

Ole Hovmand (FP):

Vi har ikke ændret synspunkt siden førstebehandling i sidste samling af samme lovforslag, selv om ministeren har foreslået at udvide forskningsrådet med yderligere 1 organisation. Vi mener, at socialforskningsinstituttet bør nedlægges. De resultater, vi indtil nu har set fra instituttet, har som en rød tråd igennem dem alle påvist samfundets utilstrækkelighed med hensyn til at løse de sociale problemer med de indtil nu ydede midler. Man har aldrig prøvet at vise, at den personlige selvopholdelsesdrift er nøje sammenknyttet med selvrespekten, og ved at fratage individet det personlige ansvar er samfundet selv med til at skabe et stigende antal let påviselige sociale problemer og dermed opretholde en begrundelse for instituttets fortsatte vækst. De saglige undersøgelser, der kunne være brug for, mener vi kunne blive bedre og billigere gennemført ved sammensætning af tidsbegrænsede udvalg. De sociale problemer, der altid vil være i et samfund, mener vi løses bedst lokalt af mennesker, der dagligt arbejder med problemerne.

Med disse begrundelser vil fremskridtspartiet stemme imod lovforslaget.

Bertel Haarder (V):

Jeg mener, at i en tid, hvor samfundsgrupperne på så mange områder ikke tror på hinanden, hvor den ene part taler om ulvetider og nedskæringer, og hvor den anden part taler om stadige fordyrelser og alt for store offentlige udgifter, da er det vigtigt, at vi en gang imellem kan få nøgterne kendsgerninger på bordet, sådan som socialforskningsinstituttet gang på gang har givet os. Det er dog det, der kan skabe en fælles virkelighedsopfattelse og dermed også en bedre mulighed for at finde fælles løsninger på problemerne. Derfor er jeg altså betydelig gladere for socialforskningsinstituttet end fremskridtspartiet. Hvis ikke vi havde det, så måtte vi opfinde det.

Jeg vil i øvrigt helt henholde mig til tidligere undervisningsminister Tove Nielsens bemærkninger ved førstebehandling i oktober, hvor hun stillede en række spørgsmål, bl. a. vedrørende en bestemt formulering, og hvor hun